

Judikatūras krājums

Lieta T-235/18

Qualcomm, Inc.

pret

Eiropas Komisiju

Vispārējās tiesas spriedums (sestā palāta paplašinātā sastāvā) 2022. gada 15. jūnijā

Konkurence – Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana – *LTE* mikroshēmojuma tirgus – Lēmums, ar kuru konstatēts LESD 102. panta un EEZ līguma 54. panta pārkāpums – Ekskluzivitātes maksājumi – Tiesības uz aizstāvību – Regulas (EK) Nr. 1/2003 19. pants un 27. panta 1. punkts – Izstumšanas iedarbība

1. *Tiesvedība – Pierādījumu iesniegšana – Termiņš – Papildu pierādījumi, kuri iesniegti pēc tiesvedības rakstveida daļas pabeigšanas – Nosacījumi – Izņēmuma apstākļi, ar kuriem var pamatot šādu novēlotu iesniegšanu*
(Vispārējās tiesas Reglamenta 85. panta 3. punkts)

(skat. 127.–129., 138., 143. punktu)

2. *Konkurence – Administratīvais process – Tiesību uz aizstāvību ievērošana – Tiesības tikt uzklaustītam – Pārkāpums Komisijas pieļauta pārkāpuma dēļ – Nosacījumi – Iespēja attiecīgajam uzņēmumam labāk nodrošināt savu aizstāvību, ja šāds procesuāls pārkāpums nebūtu pieļauts – Novērtējums katrā atsevišķā gadījumā*
(LESD 102. pants, EEZ līguma 54. pants, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts, Padomes Regulas Nr. 1/2003 27. panta 1. punkts)

(skat. 157.–161. punktu)

3. *Konkurence – Administratīvais process – Komisijas pilnvaras – Pilnvaras saņemt paziņojumus – Paziņojumi attiecībā uz izmeklēšanas priekšmetu – Komisijas pienākums tās izvēlētajā veidā fiksēt pilnā apjomā ikvienu tās veiktu iztaujāšanu – Tvērums*
(Padomes Regulas Nr. 1/2003 19. panta 1. punkts)

(skat. 183., 185.–191., 196., 198.–200., 238., 245., 249. punktu)

4. *Konkurence – Administratīvais process – Piekļuve lietas materiāliem – Lietas izmeklēšanas materiālos neiekļauti dokumenti – Informācijas, kas nav sniegta attiecīgā uzņēmuma aizstāvēbai, atbilstība – Attiecīgajam uzņēmumam noteiktā pierādīšanas pienākuma apjoms – Konkrētās lietas īpašo apstākļu ņemšana vērā – Tiesību uz aizstāvību pārkāpums*

(Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkts, Padomes Regulas Nr. 1/2003 27. pants)

(skat. 202., 206.–208., 210., 212., 224., 252., 256.–260., 266., 288., 290.–296. punktu)

5. *Konkurence – Administratīvais process – Tiesību uz aizstāvību ievērošana – Piekļuve lietas materiāliem – Apjoms – Apsūdzoshi pierādījumi, ko mutvārdos paziņojusi trešā persona pirms pirmās izmeklēšanas darbības – Pienākums šādus pierādījumus darīt pieejamus attiecīgajam uzņēmumam, vajadzības gadījumā sagatavojot rakstveida dokumentu (LESD 102. pants, EEZ līguma 54. pants, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkta a) un b) apakšpunkts, Padomes Regulas Nr. 1/2003 27. pants)*

(skat. 274.–283. punktu)

6. *Konkurence – Administratīvais process – Tiesību uz aizstāvību ievērošana – Iebildumu paziņojums – Komisijas vērtējumu izvērtēšana procesa gaitā – To iebildumu apjoma ierobežošana, kuri ietekmē attiecīgā uzņēmuma iesniegtās ekonomiskās analīzes būtiskos parametrus, lai pierādītu apgalvotās izstumšanas iedarbības neesamību – Nepaziņošana vai attiecīgā uzņēmuma neuzklausišana šajā jautājumā – Tiesību tikt uzklausītam pārkāpums (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkts, Padomes Regulas Nr. 1/2003 27. pants)*

(skat. 319.–323., 329.–334., 336.–340. punktu)

7. *Dominējošais stāvoklis – Ļaunprātīga izmantošana – Ekskluzivitātes vai lojalitātes atlaides – Spēja ierobežot konkurenci un radīt izstumšanas iedarbību – Pienākums ņemt vērā visus atbilstošos apstākļus – Konkurenta, kurš varētu apmierināt attiecīgā maksājumu saņēmēja pamatvajadzības attiecīgajā laikposmā, neesamības neņemšana vērā*

(skat. 354.–356., 396.–398., 405.–417. punktu)

8. *Dominējošais stāvoklis – Ļaunprātīga izmantošana – Ekskluzivitātes maksājumi – Spēja ierobežot konkurenci un radīt izstumšanas iedarbību – Attiecīgo maksājumu konkrēto seku vērtējums saistībā ar daļu no maksājumu saņēmēja vajadzībām daļā no attiecīgajā laikposmā – Šādas analīzes nepietiekamība, lai apstiprinātu, ka šie maksājumi var radīt izstumšanas iedarbību attiecībā uz visām maksājumu saņēmēja vajadzībām attiecīgajā laikposmā (LESD 102. pants, EEZ līguma 54. pants)*

(skat. 439.–442. punktu)

Rezumējums

Prasītāja *Qualcomm Inc.* ir Amerikas Savienotajās Valstīs reģistrēta sabiedrība, kas izstrādā un piegādā pamatjoslas mikroshēmojumus (turpmāk tekstā – “mikroshēmojumi”), kas paredzēti izmantošanai viedtālrunos un planšetdatoros, lai tie varētu pieslēgties šūnu tīkliem¹ atbilstoši attiecīgajam standartam. Tādējādi mikroshēmojumi tiek pārdoti oriģinālā aprīkojuma ražotājiem, tostarp *Apple Inc.*, kuri tos iestrādā savās ierīcēs.

Ar 2018. gada 24. janvāra lēmumu² Eiropas Komisija uzlika prasītājai gandrīz 1 miljardu EUR naudas sodu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu ar *LTE* standartu saderīga mikroshēmojuma pasaules tirgū laikposmā no 2011. gada februāra līdz 2016. gada septembrim.

Komisija uzskata, ka šo ļaunprātīgo rīcību raksturoja stimulējošu maksājumu veikšana saskaņā ar to vienošanos noteikumiem, kas noslēgtas starp prasītāju un *Apple*. Šo vienošanos noteikumi paredzēja, ka prasītāja veic stimulējošus maksājumus *Apple* ar nosacījumu, ka *Apple* iegādājas no prasītājas visus *Apple* vajadzīgos *LTE* mikroshēmojumus. Šajos apstākļos Komisija uzskatīja, ka šie maksājumi, kurus tā ir kvalificējusi kā ekskluzivitātes maksājumus, varēja radīt pretkonkurences sekas, jo tie samazināja *Apple* stimulus pāriet pie konkurējošiem *LTE* mikroshēmojuma piegādātājiem, ko apstiprina *Apple* iekšējie dokumenti un paskaidrojumi.

Ar spriedumu Vispārējā tiesa pilnībā atceļ apstrīdēto lēmumu, pamatojoties, pirmkārt, uz tādu vairāku procesuālo pārkāpumu konstatēšanu, kuri ietekmēja prasītājas tiesības uz aizstāvību, un, otrkārt, uz attiecīgo maksājumu pretkonkurences seku analīzi, kuru tā atzina par nepilnīgu un nepiemērotu, lai varētu pamatot šādu maksājumu spēju radīt pretkonkurences sekas. Tādējādi tā ir precizējusi Komisijai uzlikto pienākumu apjomu attiecībā, pirmkārt, uz administratīvās lietas materiālu apkopošanu, lai ļautu jebkuram uzņēmumam, uz kuru attiecas izmeklēšana, lietderīgi īstenot savas tiesības uz aizstāvību, un, otrkārt, uz tās analīzi par vismaz tikpat efektīvu konkurentu izstumšanas iedarbību.

Vispārējās tiesas vērtējums

Iesākumā Vispārējā tiesa lemj par tādu noteiktu papildu pierādījumu pieņemamību, ko prasītāja iesniedza pēc tiesvedības rakstveida daļas pabeigšanas. Šajos pierādījumos būtībā ietilpst divi dokumentu kopumi, kas izriet no divām tiesvedībām Amerikas Savienotajās Valstīs. Atgādinādama, ka pierādījumu novēlota iesniegšana ir pieļaujama tikai gadījumā, ja to attaisno izņēmuma apstākļi, piemēram, tas, ka attiecīgos dokumentus nav bijis iespējams iesniegt agrāk, Vispārējā tiesa konstatē, ka šajā lietā – pretēji Komisijas argumentiem un it īpaši ņemot vērā apstākļus, kādos prasītāja tos ir ieguvusi, – prasītājas rīcībā nebija šo dokumentu tās rakstveida apsvērumu iesniegšanas brīdī. Tālab Vispārējā tiesa atzīst, ka šādi iesniegtie papildu pierādījumi ir pieņemami.

Vispārējā tiesa pēc būtības, pirmām kārtām, izvērtē pamatu par acīmredzamām procesuālām kļūdām, uzsākot savu pārbaudi ar iebildumu par tiesību uz aizstāvību pārkāpumu saistībā ar lietas materiālu apkopošanu, pēc tam – par atšķirībām starp iebildumu paziņojumu un apstrīdēto lēmumu.

¹ Mikroshēmojumi tiek izmantoti gan balss pakalpojumiem, gan datu pārraidei. Mikroshēmojumam ir vairāki komponenti. To saderība ar vienu vai vairākiem mobilo sakaru standartiem, piemēram, *GSM*, *UMTS* vai *LTE*, ir viena no to būtiskajām iezīmēm.

² Komisijas 2018. gada 24. janvāra lēmums C(2018) 240 final par procedūru saskaņā ar [LESD] 102. pantu un [EEZ līguma] 54. pantu (lieta AT.40220 – *Qualcomm* (Ekskluzivitātes maksājumi)).

Saistībā ar lietas materiālu apkopošanu Vispārējā tiesa, no vienas puses, atgādina, ka Komisijai ir pienākums precīzi fiksēt tās izvēlētajā veidā ikvienas tādas iztaujāšanas saturu, ko tā veic saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 19. pantu ar mērķi savākt informāciju attiecībā uz izmeklēšanas priekšmetu.

Šajā lietā Vispārējā tiesa norāda ka, pirmkārt, informācija, ko Komisija pēc prasītājas pieprasījuma tai iesniedza pēc apstrīdētā lēmuma saņemšanas, atklāj, ka ir rīkotas sanāksmes un telefonkonferences ar trešajām personām, kuras ir prasītājas konkurenti vai klienti. Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzskata, ka pierādījumi par šo apspriežu mērķi ļauj tās kvalificēt kā intervijas, uz kurām ir attiecināma iepriekš minētā fiksēšanas prasība. Ņemot vērā lietā esošos pierādījumus, Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisijas nosūtītajās piezīmēs nav nekādu norāžu par šo interviju laikā notikušo apspriežu saturu, it īpaši attiecībā uz tās informācijas raksturu, kas tika sniegta par aplūkotajiem tematiem. Tādējādi Vispārējā tiesa konstatē Komisijas pirmo pienākuma fiksēt attiecīgās intervijas un pievienot šos fiksēšanas dokumentus lietas materiāliem neizpildi.

Otrkārt, pēc Vispārējās tiesas domām, tas pats ir attiecināms uz informācijas apmaiņu ar trešo personu, kuras esamība tika atklāta vēl vēlāk tiesvedības gaitā. Konstatējusi, ka nav strīda par to, ka Komisija nav dokumentējusi šīs apspriedes, Vispārējā tiesa pamatojas uz lietā esošajiem pierādījumiem un to procesuālā konteksta detalizētu analīzi, lai secinātu, ka šīs apspriedes vismaz daļēji ietvēra informāciju par attiecīgās izmeklēšanas mērķi un ka tālab tās ir uzskatāmas par intervijām, kuras ir jāfiksē.

Treškārt, Vispārējā tiesa konstatē, ka Komisija nav arī izpildījusi savus pienākumus saistībā ar administratīvās lietas materiālu apkopošanu. Šajā ziņā tā norāda, ka pierādījumos, ko Komisija iesniedza Vispārējā tiesā, ir atsauce uz sanāksmi ar trešo personu–informatoru, kas notika pirms Komisija bija sākusi izmeklēšanu, un uz apgalvojumiem, ko šī trešā persona–informators izklāstīja šajā sanāksmē. Konstatējot, ka Komisija šo sanāksmi nav nekādā veidā dokumentējusi, Vispārējā tiesa uzskata, ka šāda bezdarbība ir procesuāls pārkāpums. Lai gan nav prasības veikt iepriekš minēto fiksēšanu attiecībā uz intervijām, kas veiktas pirms pirmās izmeklēšanas darbības, kā tas ir šajā lietā, Komisijai tomēr paliek vispārīgs pienākums ļaut uzņēmumiem, uz kuriem attiecas izmeklēšana, iegūt lietderīgu piekļuvi tās lietas materiālos ietvertajiem apsūdzības pierādījumiem. No minētā it īpaši izriet, ka Komisijai ir pienākums rakstveida dokumentā, kas pievienots lietas materiāliem, fiksēt jebkuru sanāksmi ar trešo personu–informatoru, kurā tā ir savākusi mutvārdos sniegtus apsūdzības pierādījumus, kurus tā ir paredzējusi izmantot, ko šajā lietā tā neesot izpildījusi.

Attiecībā uz sekām, kas izriet no trim šādi konstatētajām procesuālajām kļūdām, saskaņā ar iedibināto judikatūru šādu pārkāpumu gadījumā tiesību uz aizstāvību pārkāpums var tikt konstatēts tikai tad, ja uzņēmums prasītājs pierāda, ka tas būtu varējis labāk nodrošināt savu aizstāvību, ja pārkāpums nebūtu pieļauts. Šajā lietā Vispārējā tiesa norāda, ka prasītājas iesniegtie pierādījumi liecina, ka šīs sanāksmes un telefonkonferences varēja sniegt informāciju, kas ir būtiska procesa turpmākai norisei un kas varētu būt svarīga prasītājai, ļaujot tai labāk nodrošināt savu aizstāvību, it īpaši ņemot vērā attiecīgo trešo personu statusu.

No otras puses, attiecībā uz atšķirībām starp iebildumu paziņojumu un apstrīdēto lēmumu, Vispārējā tiesa vispirms norāda, ka apstrīdētajā lēmumā ļaunprātīgā rīcība ir konstatēta tikai *LTE* mikroshēmojuma tirgū, bet iebildumu paziņojumā tā ir apsvērta gan *LTE* mikroshēmojuma, gan *UMTS* mikroshēmojuma tirgū. Atbildot uz iebildumu paziņojumu, prasītāja, izmantodama

ekonomisko analīzi, dēvētu par “kritiskās robežas analīzi”³, centās pierādīt, ka attiecīgie maksājumi nevarēja radīt izstumšanas iedarbību šajos abos tirgos. Apstrīdētajā lēmumā Komisija šo analīzi noraidīja. Tomēr Vispārējā tiesa uzskata, ciktāl iebildumu par ļaunprātīgās rīcības apjoma grozīšana ietekmēja to datu atbilstību, kas bija prasītājas analīzes pamatā, kuras mērķis bija apšaubīt tās rīcības izstumšanas spēju, Komisijai bija jādod tai iespēja tikt uzklausi un vajadzības gadījumā pielāgot savu analīzi, lai ņemtu vērā iebildumu atsauksanu attiecībā uz *UMTS* mikroshēmojumu, kuru piegādi Komisija vairs nepārmeta. Tādējādi, neveicot lietderīgu prasītājas uzklaušanu šajā jautājumā, Vispārējā tiesa nospriež, ka Komisija ir pārkāpusi prasītājas tiesības uz aizstāvību.

Norādot, ka konstatētie prasītājas tiesību uz aizstāvību pārkāpumi ir pietiekami, lai pamatotu apstrīdētā lēmuma atcelšanu, Vispārējā tiesa uzskata, ka pārbaude ir jāturpina arī pēc pamata par tiesību uz aizstāvību pārkāpumu apmierināšanas.

Tādējādi, otrām kārtām, Vispārējā tiesa pārbaudīja pamatu par acīmredzamām kļūdām tiesību piemērošanā un vērtējumā, kura mērķis ir apstrīdēt konstatējumu, ka attiecīgie maksājumi varēja radīt iespējamās pretkonkurences sekas.

Šajā ziņā vispirms Vispārējā tiesa atgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja uzņēmums, pamatojoties uz pierādījumiem, apstrīd tam pārmestās rīcības spēju ierobežot konkurenci un it īpaši radīt pārmesto izstumšanas iedarbību, Komisijai ir jāizanalizē vismaz tikpat efektīvu konkurentu izstumšanas spēja, lai noteiktu, ka pārmestā rīcība ir ļaunprātīga.

Iesākumā Vispārējā tiesa norāda, ka prasītājai pārmestā rīcība ietilpst tikai un vienīgi tās līgumisko attiecību ar *Apple* piemērošanas jomā attiecīgajā laikposmā. Pēc apstrīdētā lēmuma un Komisijas sniegtās informācijas detalizētas analīzes Vispārējā tiesa norāda, ka, pirmkārt, Komisija ir uzskatījusi, ka attiecīgie maksājumi ir samazinājuši *Apple* stimulus pāriet pie prasītājas konkurentiem, lai iegādātos *LTE* mikroshēmojumu visām tā ierīcēm, proti, *iPhone* un *iPad*, balstot savus secinājumus uz analīzi par šo maksājumu spēju radīt pretkonkurences sekas. Otrkārt, Komisija, pamatojoties uz šo maksājumu konkrēto seku analīzi, uzskatīja, ka šie maksājumi faktiski samazināja *Apple* stimulus pāriet pie prasītājas konkurentiem, lai iegādātos *LTE* mikroshēmojumus konkrētām tā ierīcēm, proti, atsevišķiem *iPad* modeļiem, ko *Apple* bija paredzējis laist tirgū 2014. un 2015. gadā.

Šajā kontekstā Vispārējā tiesa izvērtē prasītājas iebildumus par šiem abiem Komisijas analīzes aspektiem.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa konstatē, ka, secinot, ka attiecīgie maksājumi varēja ierobežot konkurenci attiecībā uz visu *Apple* vajadzīgo *LTE* mikroshēmojumu gan *iPhone*, gan *iPad* ierīcēm, Komisija nav ņēmusi vērā visus atbilstošos faktiskos apstākļus. Komisija šajā ziņā uzskatīja, ka attiecīgie maksājumi ir samazinājuši *Apple* stimulus pāriet pie prasītājas konkurentiem, lai iegādātos *LTE* mikroshēmojumu, lai gan, kā izriet no apstrīdētā lēmuma, *Apple* nebija tehniskas alternatīvas prasītājas *LTE* mikroshēmojumam attiecībā uz lielāko daļu tā vajadzību attiecīgajā laikposmā, proti, tām, kas būtībā attiecas uz *iPhone* ierīcēm. Vispārējā tiesa atgādina, ka, tā kā ir jāņem vērā visi atbilstošie apstākļi saistībā ar pārmesto rīcību, analīze par šīs rīcības pretkonkurences spēju nevar būt tikai hipotētiska.

³ Šādas analīzes mērķis bija pierādīt, ka tikpat efektīvs hipotētisks konkurents kā prasītāja būtu varējis konkurēt ar prasītāju, lai piegādātu *Apple* mikroshēmojumu, kas būtu saderīgs ar abiem attiecīgajiem standartiem, un būtu varējis piedāvāt cenu, kura segtu tā izmaksas, vienlaikus atļaujot *Apple* attiecīgo stimulējošo maksājumu zaudējumu.

Otrkārt, Vispārējā tiesa konstatē – ar secinājumu, ka attiecīgie maksājumi faktiski samazināja *Apple* stimulus pāriet pie prasītājas konkurentiem, lai iegādātos *LTE* mikroshēmojumu, ņemot vērā tā vajadzības attiecībā uz konkrētiem *iPad* modeļiem, ko bija paredzēts laist tirgū 2014. un 2015. gadā, nepietiek, lai konstatētu, ka tiem ir pretkonkurences raksturs. Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzskata, ka šāda analīze nevar novērst to, ka Komisija, vispārīgi pierādot attiecīgo maksājumu spēju attiecīgajā laikposmā radīt pretkonkurences sekas saistībā ar visām *Apple* vajadzībām pēc *LTE* mikroshēmojuma, nav ņēmusi vērā visus atbilstošos faktiskos apstākļus. Katrā ziņā Vispārējā tiesa norāda, ka analīzē par šo faktisko ietekmi attiecībā uz konkrētiem *iPad* modeļiem, ko bija paredzēts laist tirgū 2014. un 2015. gadā, pirmām kārtām, ir nekonsekventi pierādījumi, uz kuriem tā balstīja savus konstatējumus, un, otrām kārtām, tajā nav ņemti vērā visi atbilstošie fakti šajā nolūkā, un, visbeidzot, tā ir balstīta uz pierādījumiem, ar ko nevar pamatot tajā minētos konstatējumus.

Tādējādi Vispārējā tiesa, konstatējot, ka Komisija nav juridiski pietiekami kvalificējusi attiecīgos maksājumus kā dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, apmierina šo pamatu un ar šo pamatojumu arī atceļ apstrīdēto lēmumu.